

Koliko je značajno pitanje odgovornosti u našim promišljanjima na putu prema kvalitetnoj školi ?

(Radionica - sažetak)

«Znati što jest, a što nije, moja odgovornost - pitanje je od najveće važnosti»

N. Branden TAKING RESPONSIBILITY, 1997.

Pitanje odgovornosti jedno je od temeljnih pitanja Teorije izbora (u daljnjem tekstu: TI), a posebice kada se radi o složenim socijalnim odnosima u kojima se nalazi niz subjekata duže vremena. Škola je takav sustav u kojemu se različite skupine subjekata susreću radi izvršavanja (uglavnom) izvana određenih zadaća (planovi i programi rada ...). Trajanje tog odnosa također je (uglavnom) određeno izvana.

Ako se ti subjekti suglase oko izvršenja stanovitih zadaća i postizanja unaprijed definiranih ciljeva, onda pitanje odgovornosti neće poprimati znatnije zanimanje ili poticati nesklad među navedenim subjektima. Pitanje odgovornosti pojavljivat će se češće i najviše onda kada ne postoji uvažavanje potreba tih subjekata u odnosu, kada oni svoje uloge i zadaće vide na bitno različit način, kada postoje različite razine zamjedbe tih sudionika, ili ako su visoke razine zamjedbe neujednačene.

Svaki od sudionika odgojno-obrazovnog procesa može imati različite poglede na vlastitu i tuđu odgovornost, odnosno među pojedinim skupinama subjekata (roditelji, učenici, odgojitelji/učitelji/nastavnici ...) može postojati primjetljiva i značajna razlika u tim pogledima.

Često je pitanje s kojim se u školi suočavamo:

TKO JE ODGOVORAN ZA...? Takvo pitanje može postavljati ravnatelj škole tijekom obnašanja redovitog posla, odgojitelj/učitelj/nastavnik dok provjerava djelotvornost ostvarivanja svojih ili tuđih zadaća, učenik kada se nađe u raznovrsnim nepovoljnim životnim okolnostima koji mu otežavaju ostvarenje punine njegove učeničke osobnosti, roditelj koji prisustvuje roditeljskom sastanku na kojem dobiva neočekivane i neprihvatljive povratne informacije o svom djetetu, stručni suradnik i/ili školski nadzornik koji se povremeno nađe u ulozi procjenjivača i i sl.

Dakle, što zaista jest (a što nije) odgovornost odgojitelja/učitelja/nastavnika, što jest (a što nije) odgovornost učenika, što jest (a što nije) odgovornost roditelja... ? Što čini (a što ne čini) odgovorna osoba, kako razmišlja odgovorna osoba, koji je njezin svjetonazor, kako donosi odluke...?

Odgovorna osoba promatra sebe i svoje okružje na način kako to objašnjava TI. Ta teorija tvrdi da sve što činimo, od rođenja do smrti, jest da se ponašamo i da su sva naša ponašanja motivirana iznutra i da ih čovjek bira, odnosno, da je čovjek

sam odgovoran za ono «što mu se događa». To znači da učitelj odlučuje što će raditi, da učenik odlučuje što će raditi, da roditelj odlučuje što će raditi, da ravnatelj odlučuje što će raditi. Dakako, da su time i odgovorni za ono što se događa. TI je dijametralno suprotstavljena tradicionalnoj S-R (stimulus-response) psihologiji motivacije koja naglašava vanjsku uzrokovanoost čovjekova ponašanja, odnosno odgovornost vanjskih činitelja za ono što se zbiva s ljudskim bićem. W. Glasser ovaj ponuđeni pristup naziva NOVOM PSIHOLOGIJOM OSOBNE SLOBODE u kojoj se odgovornost ne vidi kao krivnja, teret ili tegoba, nego ponajprije kao mogućnost da se čovjek ostvari u svojoj cjelovitosti, na onaj način koji će i njemu i njegovu okružju osigurati stabilnu ravnotežu u odnosima. TI smatra kako je jedino ponašanje nad kojim možemo imati kontrolu naše vlastito. Ako tome poučimo subjekte u odgojno-obrazovnom procesu, oni mogu odgovorno izabirati nova ponašanja kojima će postizati veću kvalitetu u svom životu i životu njima značajnih osoba.

Ovdje su neka od osnovnih pitanja na koje možemo podsjetiti te subjekte:

- Tko odlučuje što i kako ćete Vi činiti? (= Tko je odgovoran za to što Vi činite?)
- Tko odlučuje kako ćete Vi o tome razmišljati? (= Tko je odgovoran za to kako Vi o tome razmišljate?)
- Tko odlučuje kako ćete se Vi osjećati? (= Tko je odgovoran za to kako se Vi osjećate?)
- Što Vi možete odlučiti/odlučivati? (= Koja/kolika je Vaša odgovornost ...?)
- Koga vidite dužnim skrbiti za to što Vi želite? (= Tko je odgovoran za kvalitetu Vašega života?)

Tijekom radionice sudionici će se upoznati s osnovnim postavkama TI, a posebice će se raspravljati o odgovornosti kao pojmu o kojem se može razmišljati kad god želimo unaprjeđivati odgojno-obrazovni sustav. Raspravljat će se kako pitanja odgovornosti vide učenici, odgojitelji/učitelji/nastavnici, stručna služba, ravnatelj, roditelji i ostali, te suradno tražiti odgovore na pitanja:

- Kako smo upoznali njihove predodžbe o odgovornosti ?
- Jesmo li se usuglasili oko pitanja:
 - ŠTO JE ODGOVORNOST ?
 - KOJE VRSTE ODGOVORNOSTI POSTOJE ?
 - ZAŠTO NAM JE ODGOVORNOST VAŽNA ?
 - MIJENJAJU LI SE NAŠE ODGOVORNOSTI TIJEKOM VREMENA I KAKO ?
 - KAKO VIDIMO SVOJU I TUĐU ODGOVORNOST U BUDUĆIM VREMENIMA ?
- Koj su ponašanja pomoću kojih pokušavamo ostvariti odgovornost?
- Kako stvarno uspijevamo promicati odgovornost? Koj su nam ponašanju u tome pomogla i pomažu?
- Kako i što ćemo činiti ubuduće?

- Je li škola mjesto u kojem se zadovoljavaju potrebe svih činitelja odgojno-obrazovnog procesa na odgovoran način?

Sudionici će imati prigodu dati svoje odgovore na ta pitanja i na početno pitanje:

Koliko je značajno pitanje odgovornosti u našim promišljanjima puta prema kvalitetnoj školi ?

Napomena:

- Trajanje radionice: 3 sunčana sata (sa stankom) za najviše 30 sudionika (učitelja razredne i predmetne nastave, stručnih suradnika, ravnatelja i stručnih djelatnika iz drugih dijelova odgojno-obrazovnog sustava).
- Optimalni broj sudionika: 15-20